

דרכי חז"ל במקרא יהושע פרק א' (2) - צידה לדרך

1 תלמוד בבלי מסכת נדרים דף כב עמוד ב

אמר רב אדא ברבי חנינא: אלמלא (לא) חטאו ישראל - לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד, שערכה של ארץ ישראל הוא, מאי טעמא? +קהלת א+ כי ברוב חכמה רב כעס.

2 רש"י מסכת נדרים דף כב עמוד ב

מפני שערכה של ארץ ישראל הוא - שכתוב בו ערך חלק של כל שבט ושבט ולא סגיא בלאו הכי, ולפי שבעטו וחטאו נוסף להם רוב חכמה שאר הספרים להטריחן יותר.

3 ר"ן מסכת נדרים דף כב עמוד א

לא נתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע - שעיקרן של שאר נביאים לא היה אלא להוכיח ישראל על עבירות שבידם ואלמלא (לא) חטאו לא הוצרכו לתוכחה.

4 ההבדל בין התאנה לבין נוצרה

פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) במדבר פרשת פינחס דף קלד עמוד ב

נוצר תאנה יאכל פריה אתה יודע שהרבה שרתך יהושע והיה משכים ומעריב לבית הוועד והוא היה מסדר את הספסלים ופורש את המחצלות. קח לך את יהושע בן נון:

משלי פרק כו

(יח) נ' צר תאנה י' אכל פריה נש' מר' אד' ניו יכבד:

5 התאנה כמשל לתורה

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נו עמוד א

הרואה תאנה בחלום - תורתו משתמרת בקרבו, שנאמר +משלי כ"ז+ נצר תאנה יאכל פריה.

ר' צדוק הכהן מלובלין - ליקוטי מאמרים עמוד א

ואמרו ספר יהושע, כי אמרו (במדבר רבה י"ב, ט') נוצר תאנה יאכל פריה מדבר ביהושע וכו' נמשלה תורה כתאנה וכו' יאכל פריה פרי של תורה מלכות ושרות וכו' עיין שם, ומשה רבינו ע"ה זכה לתאנה שהוא מקור לחכמה וכמו שאמרו (מגילה י"ג א) אב בתורה אב בחכמה אבל לא זכה לפרי כי נוצר תאנה היה יהושע, כי משה רבינו ע"ה הוא עצם התאנה כמו שזכה ונקרא התורה על שמו תורת משה (במדבר רבה שם) וכנודע מטעם

6 שלשת ימים

מסכתות קטנות מסכת אבות דרכי נתן נוסחא ב פרק א

ועשו סייג לתורה לא דומה כרם שהוא מוקף גדר לכרם שאינו מוקף גדר **שלא יעשה אדם גדר יותר מן העיקר** ויפול הגדר ויקצץ את הנטיעות שכך מצינו שעשה אדם הראשון גדר יותר מן העיקר ונפל הגדר וקצץ את הנטיעות:

הקדוש ברוך הוא עשה סייג לדבריו אף אדה"ר אף איוב אף משה אף התורה אף הנביאים אף הכתובים אף החכמים עשו סייג לדבריהם:....

ומנין שעשה משה סייג לדבריו (שעשה) שאמר לו המקום לך אל העם וקדשתם היום ומחר (שמות י"ט י') הרי ב' ימים היה משה רבינו נושא ונותן בינו לבין עצמו ואומר שמא תלך אשה ותפלוט ש"ז ותבא ותעמד לפני הר סיני ונמצאו (עם) ישראל מקבלין את התורה בטומאה מה עשה הוסיף יום אחד שנאמר היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה (שם ט"ו). ומנין שהודה לו המקום שנאמר והיו נכונים ליום השלישי (שם י"א): (דן דין) [דין דין] משה ופרש מן האשה אמר מה אם ישראל שאינן כלי מיוחד ואינו מדבר עמהם אלא לשעה אמר הקדוש ברוך הוא להפרישן מן האשה אני שאני כלי מיוחד ומדבר עמי בכל עת ואיני יודע אימתי הוא מדבר עמי אינו דין שאפרוש מן האשה. מנין שהודה לו המקום שנאמר לך אמור להם שובו לכם לאהליכם (דברים ה' כ"ו) אף משה היה עמהם בהיתר ת"ל ואתה פה עמוד עמדי (שם כ"ח) אמור מעתה ישראל חזרו להן בהיתרן ומשה עמד באיסורו:

7 בעוד שלשת ימים

שמות פרק טו

(ב) ויסע מ'שה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור וילכו של'שת ימים במדבר ול'א מצאו מים:
בראשית פרק מ

(ג) בעוד של'שת ימים ישא פרע'ה את ר'אשך והשיבך על פנך ונתת כוס פרע'ה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקהו:
בראשית פרק מ

(ד) בעוד של'שת ימים ישא פרע'ה את ר'אשך מעליך וקלה אותך על עץ ואכל העוף את בשרך מעליך:
8 צידה

רש"י יהושע פרק א פסוק יא

(יא) הכינו לכם צדה - כל דבר הצריך לדרך וכלי זינים למלחמה אמר להם לתקן שאם אתה אומר במאכל ובמשתה הרי היו מסתפקים במן שבכליהם עד ט"ז בניסן וכה"א וישבות המן ממחרת (מ"ר):

9 ילקוט שמעוני יהושע רמז ז

הכינו לכם צדה, וכי צדה היתה צריכה שם והלא אינן אלא אוכלי המן שהיו מלקטין אותו בבקר בבקר? אלא כך אמר להם עשו תשובה כדי שתכנסו לארץ ותאכלו מתבואת הארץ, שנאמר וישבות המן ממחרת וכו'

יהושע פרק ט פסוק יא

וי'אמרו אלינו זקינינו וכל י'שבי ארצנו לאמר קחו בידכם ■■■ לדרכך ולכו לקראתם ואמרתם אליהם עבדיכם צנחנו ועתה פרתו לנו ברית:

תהלים פרק עח פסוק כה

לקחם אבירים אכל איש ■■■ שלח להם לש'בע:

תהלים פרק קלב פסוק טו

בך אברך אביוניה אשביע להם:

10 יהושע פרק ה

(יא) וי'אכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי בצעם היום הזה:

(יב) וישבות המן ממחרת באקלם מעבור הארץ ול'א הנה עוד לבני ישראל מן וי'אכלו מתבואת ארץ כנען בשנה ההיא: 8

11 תהלים פרק עח

(א) משכיל לאסף האזינה עמי תורתי הטו אונכם לאמרי פי:

(ב) אפתחה במשל פי אביעה חידות מני קדם:

(ג) אשר שמענו ונדעם ואבותינו ספרו לנו:

(ד) ל'א נכחד מבניהם לדור אחרון מספרים תהלות יק'נק וציונו ונפלאותיו אשר עשה:

(ה) וניקם עדות ביעק'ב ותורה שם בישראל אשר צנה את אבותינו להודיעם לבניהם:

(ו) למען ידעו דור אחרון בנים יולדו יקמו ויספרו לבניהם:

(ז) וישמו באל'הים פסלם ול'א ישכחו מעללי אל ומצותיו יצ'רו:

(ח) ול'א יהיו באבותם דור סורר ומרה דור ל'א הכין לבו ול'א נאמנה את אל רוחו...:

(יז) ויוסיפו עוד לחט'א לו למרות עליון בציה:

(יח) וינסו אל בלבכם לשאל א'כל לנפשם:

(יט) וינדברו באל'הים אמרו היוכל אל לער'ך שלתנו במדבר:

(כ) הן הנה צור ויזובו מים ונתלים ישט'פו הגם לתם יוכל לת'אם יכין שאר לעמו:

(כא) לכו שמע יק'נק ויחזק נאש נשקה ביעק'ב וגם אף עלה בישראל:

(כב) פי ל'א האמינו באל'הים ול'א נשחו בישועתו:

(כג) ויצו שתקוים ממעל גדלתי שמים פתח:

(כד) וימטר עליהם מן לאכ'ל ודגו שמים נתן למו:

(כה) לתם אבירים אכל איש ■■■ שלח להם לש'בע:

12 תלמוד בבלי מסכת יומא דף עה עמוד ב

דבר אחר לתם אבירים אכל איש זה יהושע שירד לו מן כנגד כל ישראל, כתיב הכא איש וכתוב התם +במדבר כז+ קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו. ואימא משה, דכתיב +במדבר יב+ והאיש משה ענו מאד. - דנין איש מאיש, ואין דנין איש מוהאיש. שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי: מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה? אמר להם: אמשול לכם משל: למה הדבר דומה - למלך בשר ודם שיש לו בן אחד. פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו

אלא פעם אחת בשנה. עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פני אביו כל יום. אף ישראל, מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר: שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב, נמצאו כולן מכורנים את לבם לאביהן שבשמים.

13 שמות פרק יט

(י) וי' אמר יק' נק' אל מ' ש'ה לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמל' תם: (יא) והיו נכ' נים ליום השלישי פי ביום השלישי יבד יק' נק' לעיני כל העם על הר סיני: (יב) והגבלת את העם סביב לאמר השמרו לכם עלות ב'הר ונג' ע' בקצהו כל הג' גע' ב'הר מות יומת: (יג) ל' א' תגע בו יד' פי סקול יסקל או יר' ה' ייכה אם ב'המה אם איש ל' א' יחנה במש'ך הי' כל המה יעלו ב'הר:

14 שמות פרק טז

- (א) וניקעו מאילם נ'כ' או כל ע'דת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילם ובין סיני בסמשה ע'שור יום לח' דש השני לצאתם מארץ מצרים:
- (ב) וילינו ויילונו כל ע'דת בני ישראל על מ' ש'ה ועל א'הר'ן במדבר:
- (ג) וי' אמרו אלהם בני ישראל מי ימו מותנו ביד יק' נק' בארץ מצרים בשבתנו על סיר הקשור בא'כלנו להם לש' בע' פי הוצאתם א' תנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב: ס
- (ד) וי' אמר יק' נק' אל מ' ש'ה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ונ'א העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתוכתי אם ל' א':
- (ה) והנה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והנה משנה על אשר ילקטו יום יום: ס
- (ו) וי' אמר מ' ש'ה וא'הר'ן אל כל בני ישראל ע'רב וידעתם פי יק' נק' הוציא אתכם מארץ מצרים:
- (ז) וכ' קר ור'אתם את קב'וד יק' נק' בשמעו את תל'ג' תיכם על יק' נק' ונח'נו מה פי תלונו תלינו עלינו:
- (ח) וי' אמר מ' ש'ה ב'תת יק' נק' לכם בע'רב ב'שור לא'כ ל' ו'לחם בב' קר לש'ב' ע' בש'מ' ע' יק' נק' את תל'ג' תיכם אשר אתם מלינם ע'ליו ונח'נו מה ל' א' עלינו תל'ג' תיכם פי על יק' נק':
- (ט) וי' אמר מ' ש'ה אל א'הר'ן אמר ר' אל כל ע'דת בני ישראל ק'רבו לפני יק' נק' פי שמעו את תל'ג' תיכם:
- (י) והיה כדבר א'הר'ן ואל כל ע'דת בני ישראל ויפנו אל המדבר והנה כבוד יק' נק' נראה בע'ינו: פ
- (יא) וי' אמר יק' נק' אל מ' ש'ה לאמר:
- (יב) ש'מעתי את תל'ג' תיכם בני ישראל דבר אלהם לאמר בין הע'רבים ת' אכלו ב'שור וכו' קר תשבעו להם וידעתם פי אני יק' נק' אל ה'יכם:

15 מדרש תנחומא (בוכר) פרשת שלח - הוספה סימן ג

[ג] [עד אנה ינאצוני העם הזה וגו']. זש"ה מה לעשות עוד לכרמי ולא עשיתי בו מדוע קייתי לעשות ענבים ויעש בארשים (ישעיה ה ד), אמר הקדוש ברוך הוא מה טובות שבראתי בתוך עולמי לא עשיתי לכם, ובאותה הטובה שעשיתי עמכם הייתם מכעיסים אותי, הוצאתי אתכם ממצרים ובאתי לים, ועשיתי אותו כמלוא טיט, שנאמר דרכת בים סוסיך חומר מים רבים (חבקוק ג טו), והיו מהלכים בו, ואומרים זה לזה פלוני ראובן איכן אנו, אין אתם יודעים מטיט ולכנים הוציאנו, ולטיט החזירנו, שנאמר וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים (שמות א יד), וכן דרכת בים סוסיך חומר מים רבים (חבקוק שם ג' ט"ו), אמר להן הקדוש ברוך הוא בטובה שהבאתי עליכם בה אתם מכעיסים אותי, באו למדבר והורדתי לכם את המן ארבעים שנה, ולא נצרך אחד מהן לנקביו אותו מ' שנה, אלא ארכלים את המן, והוא נעשה להם בשר, שנאמר לחם ארבעים אכל איש [וגו' וימטר עליהם כעפר שאר וגו'] (תהלים עח כה כז), שהיה נעשה בהם אברים ובשר, ובו הכעיסו אותו, רואין עצמן שלא צרכו לצאת כבני אדם, והתחילו אומרים זה לזה אין אתה יודע יש לנו עשרים יום ושלושים [יום] שלא עשינו צורכינו מה הוא כך, אדם שאינו עושה צרכי ד' ימים או ה' [ימים] אינו מת או נבקע, ואנו נכשנו קצה בלחם הקלוקל (במדבר כא ה), למה נאמר הקלוקל, שהיה קל בתוך מעיהם. אמר הקדוש ברוך הוא במה שהטבתי להם בו הכעיסו אותי, שנאמר מה (לי) לעשות עוד לכרמי ולא עשיתי וגו' (ישעיה ה ד), הלכו המרגלים וראו את הארץ, ואת מוצא שבכל מקום שישאל הולך ניכר הוא, שנאמר כל רואיהם יכירום וגו' (שם /ישעיהו/ סא ט), אלא אמר הקדוש ברוך הוא אם רואים הם הורגים אותם, אלא מה אני עושה, על כל מדינה ומדינה שהיו המרגלים נכנסים לתוכה, היה ראש המדינה ניגף, או מלכה [היה ניגף], כדי שיהו עסוקים להוציא מתיהם, ואינם נותנין דעתם למרגלים, שלא יהרגו אותם, נכנסים וראו את הארץ, ובדקו אותה שהיא יפה, ראה טובה מה שעשיתי עמהם, ובה הכעיסו אותי, כשבאו אצל משה ואצל ישראל, מה אמרו, הארץ אשר עברנו בה לתור אותה ארץ אוכלת יושביה היא וגו' (במדבר יג לב), התחיל הקדוש ברוך הוא צוח מה לעשות עוד לכרמי ולא עשיתי וגו'.

16 נחמיה ט פס טו-טז לה -לו

במדבר פרק לב

- (ה) וי' אמרו אם מצאנו חן בעיניך ימו את הארץ הז' את לעבדיך לא'תה אל תעברנו את הירדן:
- (ו) וי' אמר מ' ש'ה לבני גד ולבני ראובן האתיכם יב' או למלחמה ואתם תשובו פ' ה':
- (ז) ו'למה תנואון תניאון את לב בני ישראל מעב'ר אל הארץ אשר נמו להם יק' נק':
- (ח) פ' ה' עשו א'ב' תיכם בשלחי א' תם מש'ש ב'רנע לראות את הארץ:
- (ט) ויעלו עד נחל אשכול ויראו את הארץ ויניאו את לב בני ישראל לקלתי ב' א' אל הארץ אשר נמו להם יק' נק':
- (י) ויחר אף יק' נק' ביום ההוא וישבע לאמר:

(יא) אם יראו האנשים הע' לים ממצרים מכן עשירים שנה נמצלה את האדמה אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב ב' פי לא מלאו אחר:

אלשיך יהושע פרק א

אמנם יהושע עשה כחכמה לבלתי קבץ את העם או את ראשיהם וקניהם ושופטיהם, לאמר להם ה' צוני לעבור הירדן הזה לכבוש את הארץ, בל יראה שצריך להזוירם בדבר בל יקשה להם כאשר בזמן המרגלים פן יתעורר יצרם לחמץ את לבם, כי אם התחכם לדבר כלאחר יד באופן שיראה שהדבר פשוט שלבם נכון, ואין צריך רק הודעת הזמן להכין צידה בלבד. ובכלל הדבר היה כי אפילו לא שלח אחר השוטרים לצוותם, כי אם צוה אותם מהעומדים לפניו לאמר אל השוטרים שיעברו דרך העברה במחנה בלי קבוץ עם או ראשים, וגם לא יהיו הם המדברים לכל שבט או בית אב בפני עצמו, כי אם שיעברו באמצע המחנה ושם יצו אל המון העם הנמצאים, שיודיעו את הכל, ימינו צידה כי בעוד שלשת ימים כו', כי חכרך חברה אית ליה וחבריה דחברך חברה אית ליה באופן שמתפשט הדבר:

17 משיבת נפש לר"נ מברסלב

כל המלחמות שבעולם מרמזין העקר על מלחמת היצר הרע. פי אפילו המלחמות שיש לאדם בגשמיות עם שונאים ואויבים הפל הוא מלחמת היצר הרע קמאמר רבותינו זכרונם לברכה, קשם שיש לאדם צרים מלמטה כך יש לו צרים למעלה, ועל פן עקר המלחמה היא מלחמת היצר הרע. וזה שהזויר הפהו, קדם שנכנסו ללחם מלחמת השם לנצח את האויבים והספקא אחרא, שמשפךין את הקדושה שהם בחינת העפ"ם שפכיב ארץ ישראל שהם כלל כל המצפבים והמונעים מדברים שפקדושה. וקשה האדם נכנס להלחם עמהם, אזי נתעוררין עליו קטרוגים גדולים ורוצים להפיל אותו מעבודתו לגמרי חס ושלום, וזהו עקר המלחמה שצריך להתחזק לעמוד על רגליו לבל יפל מעבודתו ותפוך חס ושלום, ואז בנדאי יזכה לנצחם ולשברם ולבשלם אכל בפה יהיה בטחוננו חזק שלא יפל מעבודתו ותפוך חס ושלום, העקר הוא רק אמונה הקדושה, שקשה הוא חזק באמונה הקדושה בנדאי אין לו להתירא משום מלחמה ושיום נסיון שבעולם. וזה שאמר להם הפהו: "שמע ישראל, אטם קרבים היום למלחמה", ונרשו רבותינו זכרונם לברכה, אפילו אין בכם זכות אלא מה שאטם אומרים בכל יום שמע ישראל אטם ראויים לנצח את אויביכם וכו', הינו פנ"ל. כי בזכות "שמע ישראל" לבד, הינו בזכות האמונה הקדושה, בזה לבד אטם יכולים להתקרב למלחמה בגשמיות וברוחניות. פי מאחר שאטם חזקים באמונתו ותפוך חס ושלום, אל תיראו משעטת סוסים ומשקעת הקלגסים וקול הקבנות, הינו עניני תפיסה ואל תפוזו מפניהם", ונרשו רבותינו זכרונם לברכה, אל תיראו משעטת סוסים ומשקעת הקלגסים וקול הקבנות, הינו עניני תפיסה ואל תפוזו מפניהם, וכל הבחינות האלו יש במלחמת היצר הרע והוא ידוע למי שהתחיל לנכנס קצת בעבודת השם ובמלחמת היצר הרע אפילו אדם פשוט לגמרי, פי דרך הפעל דבר לאדם ולהפחיד על האדם מאד ולהקביל עליו עבודתו ותפוך מאד מאד. ומחמת זה רבים נמנעים מלהתחיל לנכנס בעבודתו ותפוך קלל, פמבאר במקום אחר, שבעולם הנה האדם צריך לעבר על אשר צר מאד, והעקר הוא שלא יתפחד האדם קלל ועקר ההתחזקות לעבר בשלום על אשר הצר בלי פחד הוא האמונה הקדושה פנ"ל

18 רות רבה פרשה ב ד"ה א רבי סימון

וישלח יהושע בן נון מן השטים וגו', ר' יהודה ור' נחמיה, חד אמר כלי נגרות היה בידם, מרגלים חרש לאמר, ר' נחמיה אומר כלי קדרות היה בידם מקודרין חרש לאמר, תני רשב"י חרש כמשמעו אמר להם עשו עצמכם חרשין ואתם עומדים על רזיהם, ר"ש בן אלעזר אומר מתוך שאתם עושים עצמכם חרשים אתם עומדין על אופניים שלהם, ויושבי נטעים, שהיו בקיאיין כנטיעה, על שם שנא' (במדבר יג) ויכרתו משם זמורה, וגדרה, שהטמינה אותן אחרי הגדר שנאמר ותאמר להם ההרה לכו, ויש אומרים ששרתה עליה רוח הקדוש, עד שלא נכנסו ישראל לארץ, וכי מהיכן היתה יודעת שחזרוין לשלשת ימים מיכן ששרתה עליה רוח הקדוש, עם המלך במלאכתו ישבו שם, מכאן אמרו עשרה כהנים נביאים עמדו מרחב הזונה, ירמיה, חלקיה, שריה, מחסיה, חנמאל, שלום, ברוך, נריה, יחזקאל, בוזי, ויש אומרים אף חולדה הנביאה מבני בניה של רחב הזונה היתה.